

La millora dels vincles entre les famílies i els centres educatius. Resultats d'una recerca-acció.

Josep Castillo (UVIC-UCC) josep.castillo@uvic.cat

Jordi Collet (UVIC-UCC) jordi.collet@uvic.cat

Jordi Feu (UdG) jordi.fe@udg.edu

Antoni Tort (UVIC-UCC) antoni.tort@uvic.cat

En els darrers anys, la importància d'unes bones relacions entre els mestres i les famílies dels alumnes ha aconseguit l'estatus d'una "veritat evident" en el món de l'escola. Mestres, famílies i investigadors, semblen d'acord en la necessitat de millorar els vincles com a via per a la millora de l'escolarització i dels resultats de l'alumnat (Comissió europea 2011). La perspectiva de millora es planteja en línies generals (OCDE 2010; Honby i Lafaele 2011, Nagy 2011; etc.) com un procés per implicar més les famílies en l'educació escolar dels infants. En canvi, poques vegades es percep que les escoles necessitin canviar. Massa sovint, es planteja implícitament que, la millora dels vincles entre docents u famílies, passa per què les famílies, especialment aquelles que no pertanyen a la classe mitjana autòctona, millorin la seva manera de ser i de fer de pares i mares per a adaptar-se al model de escola i d'educació que postula el professorat (classe mitjana, blanca i autòctona). En canvi, molta recerca internacional (Lahire, 1995; Vincent 1996;; Lareau 2004; Périer 2005; Ball i Vincent 2005; Gillborn 2008; Reay, Crozier i James 2011; Vincent 2012, etc.) ha mostrat com la gramàtica escolar sovint és "indiferent a les diferències", determina un únic model de ser bon pare o bona mare i genera múltiples barreres a la implicació diversificada i heterogènia de les famílies a la vida de l'escola. És per això que un altre grup d'investigacions ha abordat la necessitat de transformar aquesta gramàtica escolr tradicional (Tyack and Tobin 1994) de cara a establir lligams més estrets amb totes les famílies per a millorar els resultats acadèmics dels alumnes (Sénéchal and Young 2008; Avvisati et al. 2009; El Nokali 2010; Van Voorhis 2011; Jeynes 2012).

Des d'aquestes perspectives un grup d'investigadors/res de la UVIC-UCC i la UdG, ens vàrem plantejar la següent qüestió: Si les relacions entre els centres educatius de primària i de secundària amb les famílies dels seus alumnes milloren, és possible detectar una millora significativa en els resultats acadèmics d'aquests? Per abordar-la, vàrem posar en marxa un procés de recerca-acció que va implicar treballar amb cinc escoles de primària i dos instituts de secundària durant un període de dos anys. La metodologia es basa en les idees de John Elliott (1990) i la noció de "acompanyament crític" desenvolupat per Carr i Kemmis (1988). Cada centre participant en l'estudi va ser assignat a un equip de dos investigadors/res. Durant el primer any, es va dur a terme tot el procés de negociació amb els centres i la presentació del projecte, els seus objectius i la metodologia a seguir. Així mateix, es va dur a terme una avaluació inicial de les relacions escola-família per part del professorat, seguida d'un qüestionari sobre el clima del centre i un treball col·lectiu d'identificació d'aquells aspectes de les relacions entre progenitors i mestres que necessitaven ser millorats. Finalment, es va elaborar un "Pla d'Acció" per a ser implementat durant el segon any de la recerca, juntament amb propostes d'indicadors que s'utilitzarien per avaluar la seva eficàcia. Cada centre participant va dur a terme sessions informatives sobre la recerca a

l'AMPA, el Consell Escolar i a les autoritats locals. Durant el segon any, es van concretar les propostes de canvi discutides l'any anterior i es varen dur a terme sessions de formació relacionades amb les propostes de millora. Es varen dur a terme sessions mensuals de coordinació amb l'equip directiu de l'escola, amb les coordinadores de cicle i etapa, i amb el professorat en el seu conjunt, per monitoritzar el progrés del Pla d'Acció, detectar dificultats i proposar idees per a la formació contínua o altres solucions.

Al final dels dos cursos, cada centre va organitzar sessions finals per avaluar el projecte i els investigadors, i les mesures adoptades per a millorar les relacions escola-famílies, i per identificar quines mesures addicionals podrien ser necessàries en el futur. A més, es van avaluar els resultats dels alumnes (utilitzant les qualificacions obtingudes en les proves de competències que els alumnes realitzen al final de l'ensenyament primari i secundari). Finalment, es va dur a terme un seminari de tancament amb tots els centres participants en què van presentar el procés que havien seguit i els resultats obtinguts.

La comunicació presenta les conclusions d'aquesta recerca a tres nivells. Un nivell general relacionat amb els canvis de percepcions i d'actituds que la recerca ha propiciat en el professorat pel que fa als vincles amb les famílies. En el pla metodològic, s'analitza la idoneïtat dels projectes i procediments d'investigació-acció com a via de millora, uns processos que han estat ben valorats pel professorat i les famílies. Pel que fa als resultats de l'alumnat es fa difícil donar una resposta clara a la nostra pregunta inicial d'investigació degut a elements metodològics, la qual cosa ha portat a repensar tant les metodologies emprades, la durada de la recerca així com i els sistemes d'avaluació d'aquesta.

Referències

Avvisati, F.; Gurgand, M.; Guyon, N.; Maurin, E. (2009). *Rapport final « La mallette des parents »: quels effets attendre d'une politique d'implication des parents d'élèves dans les collèges?* París: Paris School of Economics.

Ball, S. and Vincent, C. (2005). *Childcare, choice and class practices*. London: Routledge.

Carr, W.; Kemmis, S. (1988). *Teoría crítica de la enseñanza*. Barcelona, Martínez Roca.

Collet, J.; Tort, A.; (coord.) (2011). *Escola, famílies i èxit*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Collet, J.; Tort, A. (2013). "Escuelas, familias y éxito escolar para todos/as. Mejorar los vínculos entre docentes y familias, ¿mejora los resultados académicos?" *Cuadernos de Pedagogía*, 428: 82-85.

Collet, J.; Tort, A. (2014). "What Do Families of the 'Professional and Managerial' Class Educate Their Children for? The Links between Happiness and Autonomy". *British Journal of Sociology of Education* DOI: 10.1080/01425692.2013.814531

Collet, J.; Besalú, X.; Feu, J.; Tort, A. (2014) "Escuelas, familias y resultados académicos. Un nuevo modelo de análisis de las relaciones entre docentes y progenitores para el éxito de todo el alumnado" *Profesorado* 18 (2).

Elliot, J. (1990). *La investigación - acción en educación*. Madrid, Morata.

El Nokali, N. E., Bachman, H. J., and Votruba-Drzal, E. (2010). "Parent involvement and children's academic and social development in elementary school." *Child Development*, 81(3), 988-1005.

Englund, M. M., Luckner, A. E., Whaley, G. J. L., and Egeland, B. (2004). "Children's achievement in early elementary school: Longitudinal effects of parental involvement, expectations, and quality of assistance." *Journal of Educational Psychology*, 96(4), 723-730.

Epstein, J.L. (2001). *School, family and community partnerships*. Boulder, CO: Westview Press.

European Commission (2011). *Tackling early school leaving: A Key contribution to the Europe 2020 Agenda*. Brussels, European Commission.

Felip, N.; Castillo, J.; Quintana, A.; Tort, A. (2014) "¿Hay un lugar para las familias en la Educación Secundaria? Percepciones y propuestas para una transformación del programa institucional de los centros educativos" *Profesorado* 18 (2).

Gillborn, D. (2008) *Racism and education*. London, Routledge.

Hornby, G.; Lafaele, R. (2011). "Barriers to parental involvement in education: an explanatory model". *Educational Review* 63:1, 37-52.

Feiler, A. (2010). *Engaging "hard to reach" parents*. Londres: Wiley-Blackwell.

Jeynes, W. (2012). "A meta-analysis of the efficacy of different types of parental involvement programs for urban students." *Urban Education*, 47(4), 706-742.

Lahire (1995). *Tableaux de familles*. Paris, Seuil.

Laureau, A (2004). *Unequal childhood*. Berkeley: University of California Press.

Nagy, K. (2011). *The impact of a family involvement program on achievement in first grade students (Doctoral Dissertation)*. Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3440022)

OCDE (2010). *The nature of learning*. Paris: OCDE.

Reay, D., Crozier, G., and D. James. (2011) *White Middle Class Identities and Urban Schooling*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Tyack, D.; and W. Tobin. (1994). "The "Grammar" of Schooling: Why has it Been so Hard to Change?" *American Educational Research Journal* 31: 453

Vincent, C. (1996). *Parents and teachers. power and participation*. London: Routledge Falmer.

Vincent, C. (2012) *Parenting: Responsibilities, Risks and Respect*. London: IOE.